

KSM: A szkíták aranyban – kiállítást a Magyarok Házában: a TURUL HÁZBAN láttam évekkézelőtt.

Ezt őriztem meg belőle...

Werbőczy István: Hármaskönyv, 1517.

A scytha népektől szakadt vagy származott magyarok ugyanis, elhagyván őshazájukat, a Dunán innen és túl elterülő felső Pannoniában telepedtek le és Attila vezérük alatt országuk határait messze mindenfelé kiterjesztvén, győzedelmes fegyvereikkel Német-, Olasz- és Spanyolországok határaiba nyomultak be.

A hol is tudnunk kell, hogy ámbár a tudósok közös véleménye szerint nemes az, a ki saját érdeme megnevesít, mind a mellett is, célunkhoz képest a nemesség, a melyet többnyire a szabadok elnevezése alatt is szoktak érteni, úgy mondják, hogy eredetileg a hunnok és magyarok közt keletkezett, miután ezek Scythiából Pannoniába nyomultak, a melyet most változtatott néven, az ittlakó magyaroktól Magyarországnak neveznek; még pedig ily módon: 2. § Midőn ugyanis a hunnok feleségestül, fiastul, leányostul és egész háznépeestül Scythiából kijöttek, több tartománynak bejárása és bebarangolása után kapitányokat tettek és ezen kívül a vizáلكodók pereinek elintézésére a tolvajok, rablók s egyéb gonosztevők megbüntetésére közakarattal igazgatót választottak és állítottak be, mindnyájának közös egyetértésével és végzésével elhatározván, hogy a mikor az egész közönséget egyenlően érdeklő dolgok merülnek föl, vagy a hadseregnek általános felkelése válnék szükségessé, akkor a hunnok lakása helyén és táborában, vérbe mártott tört vagy kardot hordozzanak körül, és hangozzék a hirdető szó: mondván: "Istennek szava, és az egész közönséges parancsa az, hogy mindenki ezen s ezen a helyen (megnevezvén azt a helyet) fegyverrel vagy a mint teheti, a közönség tanácsának s egyszersmind parancsának meghallgatására megjelenjen".

Oláh Miklós: Athila

(Esztergomi érsek, 1493-1568)

„A székelyek tehát az ősi szkíta szokásokat és szabadságot még manapság sem felejtették el.”

I. Endre parancsolatja vagy rendelései

Megparancsolta: hogy minden magyar avagy jövevény Magyarországon, ki a seythiai ősi pogány szokást el nem hagyja, Jézus Krisztus igaz vallására nyomban vissza nem tér és nem hallgat a szent törvényre, melyet a dicsőséges István király adott vala, feje és jószága vesztével bűnhődjék.

Corpus Juris Hungarici

A szovjet-amerikai kultúrcsere akciója során elsősorban a szkíta kincseket kérte kölcsön az Egyesült Államok megbízottja, Thomas Hoving, a Metropolitan Museum of Art igazgatója. Miért éppen ezeket? Egyszerű a válasz, írja Hoving a kiállítás katalógusának bevezetőjében. Ezek a tárgyak unikumok. Ő bejárt sok múzeumot, látott sok kincset, egyiptomit, görögöt, középkorit, sőt újkori uralkodók mesés kincseit is, de mindezekből egy sem éri utol szépség, mesterségbeli tudás és erő dolgában a szittyák csodálatos tárgyait.

Az i.e. 1. évezred első felében a kimmerek, a szkíták és a keletebbre a hunok uralják az egész eurázsiai síkságot. Ez a három népnév a jelek szerint ugyanazt a népet takarja. **Hérodotosz** (Herodotus, i.e. 440) szerint az i.e. 1. évezred elején a kimmerek királyi törzse és a nyugat-eurázsiai síkságon őshonos, a királyi kimmerekkel együtt élő nép egyenlő katonai erőt képviseltek. (Megjegyezzük, hogy a magyar fordításban – Hérodotosz, 1989, 269. o. - a bennszülöttek, őshonosak jelentésű angol „*natives*” szót „*kimmerek*”-re cserélték, és ezzel a bennszülött, őshonos jelentést eltüntették.) Ezek szerint a királyi kimmerek népe a nyugat-eurázsiai síkságot évezredek óta lakó nagy nép létszámával összevethető létszámú! Ez a királyi nép ráadásul kiemelkedően magas, rendkívüli jelentőségű tudással és gazdagsággal bírt.

Grandpierre Attila – kutató, csillagász

Különleges népjelzőnek számít, és ezért erről a temetkezési szokásáról nevezték el a kurgánok (halomsírok) népét. A halomsíros temetkezés az i.e. 5. évezredtől az i.u. 2. évezred elejéig volt jellemző, elsősorban a Kárpát-medencétől Koreáig terjedő eurázsiai síkságon. A régészek ezt a hatalmas időszakot több alegységre tagolják, ezek időrendi sorrendben a következők: a kukutyini-tripoljei kultúrával kapcsolatos Sredny Stog kultúra (ehhez fűzik a lovaskultúra megszületését az i.e. 5. évezredben), a gödörsíros kultúra, a gerendavázás kultúra, a szkíta, a szarmata, a hun, és a kun-kipcsak. Ha a kurgánok építése egy történelemből ismert néphez köthető, akkor ez a nép a szkíta-szarmata-hun-kun-kipcsak nép. Tegyük hozzá, hogy **az Alföldön 40 000 kurgán létét tartják számon!**

Grandpierre K. Endre – **Grandpierre Attila**, 2006

A kurgánok népe szintén hatalmas üstöket állított elő (Kurgan culture, 2000), és ez azt jelzi, hogy a kurgánok népének utódai a hunok. A Tien-San hegység északi lábánál fekvő hatalmas Issyk Kul tó mélyén (a mai Kirgizisztánban) egy bámulatosan nagy szakértelemmel megalkotott 2 500 éves hatalmas üstre bukkantak. A szakértők szerint az egyes darabok egymáshoz illesztése annyira pontos, hogy ehhez hasonló pontosságot ma csak nemesgázban végzett fémmegmunkálással lehet elérni. Rejtély, hogyan volt képes elérni a 2 500 éve itt lakó királyi szaka-szkíta nép ilyen magas-technológiájú tökélyt. Különlegesen magas szintű a bronz tükrök,

a díszes lószerszámok és sok más egyéb tárgy kialakítása. A víz alatt kisebb, aranyból készült drótygyűrűket és nagy, hatlapú aranytömböket találtak (**Lukashov**, 2008)

„A szkítákkal egyetlen európai nép sem állhatja ki az összehasonlítást, sőt még Ázsiában sincs egyetlen nemzet sem, aki megmérkőzhetne velük, ha összefognak.” (**Thukydides**, i.e. 431)

Terdzsüman Mahmud, I. Szülejmán szultán tudós magyar tolmácsa által megmentett Árpád nagykirály-kori magyar ősgesztá, a **Tarih-i-Üngürüs** (magyarul: A magyarok története, 1982; tehát az *“üngürüs”* népnév a magyarok török neve) ekképpen emlékezik meg a vízözönt követő időkben Hunor által a Kárpát-medencében talált népről: Hunor, Nimród fia - *“elvált Adzsem /Perzsia/ padisahjától, és Pannonijja tartományába költözött. Amikor abba a tartományba érkeztek, látták, hogy csodálatosan bőséges folyamai vannak nagy számban, sok gyümölcsse és bő termése van annak az országnak, és az ő nyelvükön beszélnek az ottani népek.”*

Azon töprenghetünk, hogy Szkítiának vajon a férfiak vagy az asszonyok virtusa szerzett-e nagyobb dicsőséget. Közülük származtak ki az amazonok, e hallatlan erejű és bátorságú asszonyok, akik nemcsak azt utasították vissza, hogy más nőekkel összehasonlítsák őket, hanem a férfiak dicsőségét is elérni, hogy azt ne mondjam, felülmúlni igyekeztek.

Antonio Bonfini (1427 - 1502) – Rerum Ungaricum decades

A Szkíták háborúban kérlelhetetlen nemzet, fékezhetetlen, nagyravágyást és kapzsiságot nem ismerő, a legyőzöttől nem kíván egyebet, csak a dicsőséget, nem művel földet, nem épít házat, nem telepít falvakat, nincs állandó lakóhelye. A műveletlen pusztaságokon csak barmait legelteti. Szekerét házként használja, amelyet kedve szerint mozgathat, ezen szállítja az asszonyokat és a gyermekeket; vad- és nyestbőrbe burkolóznak, nem használnak gyapjút, tejjel és mézzel táplálkoznak, edényük leginkább a fejővödör, fegyverük kard és nyíl, az igazságot nem törvénykönyvből ismerik, hanem a természet oltotta beléjük. A lopást tartják a legsúlyosabb bűnnek, mert barmaikat és élelmiszerüket fedél és kerítés nélkül tartják, midőn az erdőkben kóborolnak; ha lopni szabad volna, nem tudnának fennmaradni; a máséra nem vágyakoznak, megelégednek a magukéval; aranyat, ezüstöt nem kívánnak. Egyébként kiegyensúlyozottak, mértékletesek, természettől fogva becsületesek, amit a rómaiak és a görögök még a filozófusok utasításai és tanításai nyomán sem tudtak követni. Ezeknek ugyanis többet használt a bűnök nem ismerése, mint amazoknak az erények ismerete. Joggal dicséri tehát őket oly nagyon **Homérosz**.

Antonio Bonfini (1427 - 1502) – Rerum Ungaricum decades

A csilikti gyűjteményhez tartozó griff (sas) és összegömbölyödő párduc alakú vereteknek sok párhuzama figyelhető meg a fejlett szkíta művészetben. De különleges a vizet és a termékenységet szimbolizáló hal uszonyának csepp alakban való ábrázolása is. A csilikti zoomorf ábrázolások teljesen megfelelnek a különböző mitológiákból ismert világfelosztásnak: a madár a felső világot, az eget; a vad és szelíd állatok a középső zónát, a földet; a halak az alsó világot, a vizet szimbolizálják. Az államiság fejlődésével párhuzamosan a szakák átértelmezték ezt a szimbólumrendszert, és a hatalom jelzésére használták.

Jellegzetes példa erre az Alma-Ata melletti Eszik-kurgánban eltemetett **„aranyruhás ember”** fejdíszének háromágú kompozíciója (tiarája). Ez a lelet nyújtott először alkalmat arra, hogy az ókori nomád népek hatalmi jelvényeit és szimbólumait meghatározzuk, miután a sír teljesen érintetlen volt. Az Eszik-kurgán az egyetlen ilyen bolygatatlan és szakszerűen feltárt régészeti objektum. Az „esziki vezért” ünnepi vagy szertartási öltözékében temették el. Vékony, feltehetőleg selyemből készült inget, rövid zekét és szűk, vörös festésű szarvasbőr nadrágot, hosszú szárú, sarok nélküli csizmát viselt. Zekéjét súlyos, széles öv szorította le, amelyet erősen stilizált szarvasos és jávorszarvasfejes veretek díszítettek. Fején magas, csúcsos süveg volt, három, a tarkót és a füleket borító nyúlvánnyal. Éppen ilyen kúpos süvegekben ábrázolták a perszeopoliszi lépcső reliefjén a szaka nemeseket. Nyakán háromszorosan csavart nyakperec, amely mindkét végén tigrisfejen végződik. Jobb kezén két pecsétgyűrű: az egyiknek a feje fényezett, a másikon oldalnézetben sugárkoronás emberi fej látható. A halott vezér bal vállánál egy aranyfejes, szimbolikus buzogány és egy arany indával körülfont korbácsnyél feküdt. Balra a kardszíjon vörösre festett fahüvelyben a lovas harcosok fegyvere, a kard függött. Jobbján tör volt, jávorszarvast és lovat ábrázoló veretekkel borított hüvelyben. Markolatgombja kétféjű griffet ábrázol, pengéjének aranylemez berakásán pedig különböző állatalakok jelennek meg. A fegyverek típusából arra következtethetünk, hogy az Eszik-kurgán az i.e. V-IV. vagy IV-III. évszázadból való.

SKÍTA művészet -Kazakisztán ősi aranykincsei

K. Akisev - Corvina Kiadó, Budapest, 1983.

A jeles közéleti férfiú, politikus, **Werbőczy István** (1458 körül-1541) híres „*Hármaskönyvében*” írja:

“Az erdélyi scíthákról, a kiket székelyeknek hívunk Ezenkívül vannak az erdélyi részeken a scíthák, kiváltságos nemesek, a kik a scítha néptől, ennek Pannoniába való első bejövételétől származtak el, a kiket mi romlott néven <<siculusoknak>> nevezünk; a kik teljesen külön törvényekkel és szokásokkal élnek; a hadi dolgokban a legjártasabbak...” (Werbőczy TRIPARTITUM, III. rész, 4. cím)

Szcítia tehát igen nagy föld, melyet Dentü-mogyernak hívnak. Kelet felé határa az északi tájtól egészen a Fekete-tengerig terjed. Mögötte pedig ott van a Don nevű folyam nagy mocsaraival, ahol szerfölött bőven találni nyestet, úgyhogy nemcsak a nemesek és alrendűek ruházhatnak vele, hanem a gulyások, kanászok és juhászok szintén díszes ruházatot hordanak azon a földön. Ugyanis ott bővében van az arany meg az ezüst, s annak a földnek a folyamaiból drágakő és gyöngy kerül elő. A Szcítiával szomszédos keleti tájon pedig ott voltak Góg és Mágóg nemzetei, akiket Nagy Sándor elzárt a világtól. A szittyia földnek széle-hossza igen nagy. Az embereket meg, akik rajta laknak, közönségesen dentü-mogyeroknak nevezik a mai napig, és soha semmiféle uralkodó hatalmának az igáját nem viselték. A szcítiaiak ugyanis jó régi népek, s van hatalma Szcítiának keleten, mint fentebb mondtuk. Szcítiának első királya Mágóg volt, a Jáfet fia, és az a nemzet Mágóg királytól nyerte a magyar nevet. Ennek a királynak az ivadékából sarjadt az igen nevezetes és roppant hatalmú Attila király. Ő az Úr megtestesülésének négyszázötvenegyedik esztendejében a szittyia földről kiszállva hatalmas sereggel Pannónia földjére jött, és a rómaiakat elkergetve az országot birtokába vette. Majd királyi székhelyet állított magának a Duna mellett a hévizek fölött: minden régi épületet, amit ott talált, megújított, és az egészet igen erős fallal vétette körül. Ezt magyar nyelven most Budavárnak mondják, a németek pedig Ecilburgnak hívják

Anonymus – Gesta Hungarorum

Álmos vezér pedig, miután világra született, nagy öröme szolgált Ügyeknek és rokonainak, továbbá Szcítia majdnem összes előkelőinek, merthogy az apja, Ügyek, Mágóg király nemzetségéből eredt. Maga Álmos meg szép, de barna orcájú volt; a szeme fekete, de nagy; a termete magas és karcsú; a keze nagy, az ujjai vaskosak. Álmos egyszersmind kegyes, jóakarátú, bőkezű, bölcs, derék katona volt; vidám adakozó mindazok részére, akik Szcítia országában abban az időben katonák voltak. Midőn pedig Álmos az érett kort elérte, mintegy a Szentlélek ajándéka jutott neki, s így pogány létére mégis hatalmasabb volt és bölcsebb Szcítia összes vezéreinél. És az országnak minden dolgát abban az időben az ő tanácsai szerint vagy az ő segítségével intézték. Mikor érett ifjúvá serdült, Álmos vezér akkor feleségül vette azon a földön egy igen nemes vezérnek a leányát. Ettől született Árpád nevű fia, akit magával vitt Pannóniába, amint majd a következőkben előadjuk.

Anonymus – Gesta Hungarorum

Általánosságban még megjegyezzük, hogy a több népből álló ázsiai szkítákat, tehát a szakákat elsősorban az ókori történészek: **Hérodotosz, Megaszthenész, Pliny, Ptolemaiosz, Arrian,** majd **Strabon** említik műveikben, így meglehetősen sok adatunk van róluk. Hérodotosz szerint

a szaka törzs akkor jött létre, mikor az égből három dolog esett le: a/ eke, b/ bárd és c/ ivócsésze. Természetesen ez mítosz, de jól jellemzi a népet: területet bárdal hódítottak, azt megművelték, majd a már általuk is ismert szőlőből készített bort ittak.^{1 [8]} Hérodotosz, aki először írt róluk, néhol említést tesz arról, hogy a szkíta név a szakákat fedi: *„A szakák, vagy szkíták nadrágot hordanak és fejükön magas, csúcsos süveget. Fegyverük az íj, nyíl és a tör, emellett a harci bárd, azaz a szagarisz /sagaris/.^{2 [9]} Ezek valójában az amyrgiai szkíták, de a perzsák szakának nevezik őket.”*³

A X-XI. században a magyarok Ungri, Ungar, Hungar neve mellett a bizánci udvar, de maguk e kor történetírói is állandóan „*turk*” néven nevezik a magyarokat. Így **Theophanes, Bölc Leó, Constantinus, Leo Grammaticus, Cedrenus** és **Zanoras. Bölc Leó** művében állandóan „*turk*” néven nevezi a magyarokat. A császár követe a „*turkokhoz*” viszi ajándékát és a „*turkok vezéreivel*” tárgyal.

„A turkok hun eredetű nemzet.” „A dunamelletti turkok ungaroknak is hivattatnak.” „A turkok ungarok.” „A turkok hunféle nép.” „Pannóniában a Duna mellett is laknak turkok.” „A madsarok turk-fajú nép.” „Árpád népe, a madsar, turk nemzet.” „A turkok „Madsarok” tűzimádók.” „A keleti skythák turkok.” „A Kaukázus északi oldalán lakó hunok turkok.” „Hun népek, akik turkok.” „A magyarok hazája Turkia.” „Árpád, Turkia nagy fejedelme.”

Zajti Ferenc – Magyar évezredek (1939)

A neves **Nagy Géza** elfogadott megállapítása szerint *„végekvetkezésül azt az eredményt vonhatjuk le, hogy semmi esetre sem lehet elválasztani a skythákat azon később feltűnt közép- és belsőázsiai nomádok, hunok, magyarok, kihok, turkománok, tatárok, kirgizek, mongolok családjától, kiket turánoknak ismerünk”.*

Az egyes ókori görög és latin írók igen sokat tudnak a skytha népről s a skytha nép jelleméről igen értékes megállapításokat közölnek. – Így **Justinus**:

„Nem kevésbé fényes volt a kiindulásuk, mint birodalmuk, s nem fényeskedtek jobban férfiaiik, mint asszonyaik hadi erényekben.”

„A skythák nemzetét mindig igen réginek tartották.”

„Az egyiptomiak mindig a skythákat tartották régebbieknek.”

„A skythák a rómaiak fegyvereiről csak hallottak, de nem érezték azokat. Úgy a fáradalmakhoz, mint a háborúhoz hozzáedzett nemzet volt a skytha; testi erejük mérhetetlen. Semmi olyat nem szerez, aminek elvesztésétől féljen. Ha győznek, semmit sem kívánnak a dicsőségen kívül.”

Curtius mondja: A skytha követ szavai **Nagy Sándor** előtt; „...Bármely szélesen terjed a sík föld, még sem fogod utólrni soha a skythákat...Viszont, amikor azt hiszed, hogy messze vagyunk, táborodban fogsz bennünket látni. Fontold meg, hogy minket, birodalmad szomszédait, ellenségnek, vagy barátoknak óhajtasz-e?”

„A skythák észjárása nem faragatlan, vagy csiszolatlan, mint a többi barbároké.”

A skytha abiusokról mondja: „Annyi bizonyos, hogy nagyon igazságosak voltak, tartózkodtak a fegyveres cselekvéstől, kivéve, ha megtámadták őket.”

Alexandriai Kelemen szerint az érc keverését egy skytha találta fel.

Maximus Tyrius: „A folyóknak is megvan a tiszteletük, vagy a haszon kedvéért, mint az egyiptomiaknál a Nilus iránt, vagy a szépség miatt, mint a thessaloknál a Peneus iránt, valamint a skytháknál a folyó Istene iránt.”

„A skytha nép vitéz.”

„A skytha nép szabad.”

„Jött a görögökhöz a skythák földjéről egy bölcs férfi az ottani barbárok közül, sem szószaporító, sem csevegő bölcsességgel, hanem elve volt: szabados életmód, józan ész, rövid és találó beszéd.”

Läertius Diogenes: „Midőn szabadon beszélt valaki, azt mondták, róla, hogy a skytha beszédmódot utánozza.”

„Amacharsis skytha bölcs arra a kérdésre, hogy micsoda a jó is, rossz is az emberben, így felelt: „A nyelv.” Ő állította azt is, hogy jobb egy sokat érő baráttal bírni, mint a sok semmirevalóval.”

Aeschylus elnevezése a skythákról: „a jótörvényű skythák.”

Scymnus írja a pásztor skythákról, hogy közülük senki sem bánt „semminemű állatot s igavonó barmot.”

„Tejjel táplálkoznak.”

„Úgy élnek, hogy mindnyájuk birtoka és összes vagyona közös.”

Strabo (Kr. e. 66-Kr. u. 24.) írja a skythákról, hogy igen egyszerű gondolkodásúak, azaz őszintén becsületesek és a legkevésbé sem ármányos észjárásúak voltak, nálunk sokkal szerényebb igényűek is és kevesebbel megelégedők. De azért nagyhírű filozófusaik voltak, mint **Abaris, Toxaris, Anacharsis**.^{*4 [2]}) Abaris és Anarcharsis nagy becsületben éltek, mert honfitársaiknak barátságos, romlatlan és igazságos jellemet tanúsítottak.

„A skythák jeles és igazságos emberek... nem ismernek jövedelemtakarítást, sem szatócskodást, kivéve az árucserét.”

„Anarcharsis és Abaris skytha bölcsök a könnyedség, tökély és igazság nemzeti jellegét tüntették föl.”

Strabónál olvassuk **Ephorus** következő kijelentését:

„A bölcs Anacharsis a nagyon istenfélő pásztor skytháktól származott.”

Ugyancsak **Ephorus** szerint: *„a skythák a legigazságosabb erkölcsökben élnek.”*

„Vannak némelyek a pásztor skythák között, akik igazságuk által mindenkifölött kitűnnek.”

„Anacharsis, a skytha bölcs találta fel a fűvót, a kéthegyű horgonyt és a fazekaskorongot.”

Xenophon írja az *abius skythákról*, hogy *„Ázsiában laknak, saját törvényeik szerint élnek, leginkább szegénységük és igazságuk miatt tűnnek ki.”*

Homeros az *abiusok*nak nevezett skythákat a legigazságosabb embereknek mondja. Más helyen: *„A tejevő skythák a legigazságosabb emberek.”*

Dio Chrysostomus (Kr. u. I. sz. közepe) a pásztor skythákról írja: *„A pásztor skythákat, ámbár nincsenek házaik és sem nem vetnek, sem nem ültetnek, semmi sem akadályozza abban, hogy igazságosan és törvények szerint ne éljenek.”*

Hippocrates feljegyzése: *„A skytha szekerek közül a legkisebbek négy kerekűek, mások pedig hat kerekűek.”*

Choirilus (Kr. e. 472-399.) mondja: *„A juhlegeltető sákok, származásra nézve skythák, lakták a búzatermő Ázsiát s a vándor pásztoroknak, eme igazságos embereknek voltak gyarmatosaik.”*

Phylarchos (Kr. e. 210.) jegyzi fel a következőket. *„A skythák, midőn aludni készülnek, tegezt vesznek elő és ha bú nélkül találták eltölteni azt a napot, fehér kövecskéket dobnak a tegezbe, ha pedig bajjal, feketét. A meghaltaknak tegezeit kihozzák és megszámlálják a kövecskéket és ha a fehérek nagyobb számban találtak, mint a feketék, boldognak magasztalják az elhúnyt. Innen keletkezett az a közmondás, hogy jó napunk a tegezből van.”*

Luciánus (Kr. e. 120.) fejtegetése a skythákról: *„Toxirisnak, a skytha bölcsnek az atheneiek, mint vendégbarát orvosnak síremléke mellett, fehér lovat áldoztak. Az emlékoszlopon skytha férfi volt kivésve, aki balkezében kifeszített íjat s jobbában, úgy látszik, könyvet tart. Földön fekszik az oszlop, de mégis mindig meg van koszorúva.”*

Toxaris szavai a skytha barátságról: „hogy a skytha barátok sokkal hívebbek, mint a görög barátok, s hogy amazok sokkal több tekintetbe veszik a barátságot, mint emezek, azt könnyű kimutatni. Ti, (görögök) képesek vagytok jobb beszédeket tartani a barátságról, mint mások, de tetteit nemcsak nem gyakoroljátok a szavak méltósága szerint, hanem megelégszettek azt dicsérni s kimutatni, mily nagy jó az; a szükségben pedig elárulván beszédeiteket, elszöktök a tettek közepéből. Mi ellenben, amennyire fogyatékosak vagyunk a beszédekben a barátságról, annyira felülmúlunk titeket annak tetteiben... Én azt gondolom, hogy párviadalban legyőzve, sokkal szívesebben hagynám levágni a jobb kezemet, ami a skytha nép büntetése, mint silányabbnak tartani másnál a barátságban. Nálunk folytonosak a háborúk. Ekkor leginkább szükségesek jó barátok s ezért mi minél szilárdabban kötünk barátságokat, ezt tartván egyedüli legyőzhetetlen s felülmúlhatatlan fegyvernek... Elmondom, miként szerzünk barátokat. Nem ivás közben, mint ti, sem úgy ha valaki ifjúkori társunk, vagy szomszédunk, hanem ha valaki jó férfiút látunk, aki képes nagy tetteket véghezvinni, ahhoz sietünk mindnyájan.”

„Sokat utánuk járva mindent elkövetünk, hogy el ne tévesszük a barátságot s ne tűnjünk fel megvetendőknek. Ha pedig barátul választottunk már valakit, következik a szövetség s a legnagyobb eskü, hogy bizonyára egymással fogunk élni s ha kell, egymásért meghalni. És így cselekszünk is, mert mihelyt bemetszvéen ujjainkat, serlegbe csöpögtetjük a vért s kardjaink hegyét bemártván, egyszerre iszunk mindketten belőle, semmi nincs, ami ezután minket szétválaszthatna. De legfeljebb csak hárommal szabad ilyen szövetségbe lépni; mert akinek sok barátja van, azt hasonlónak tartjuk a közös parázna nőhöz, s azt gondoljuk, hogy barátsága nem lehet többé olyan szilárd, ha sok jóakaró között van elosztva... Elmondom Dandamis és Amizok történetét; de előbb esküdni fogom a mi eskünet: „Esküszöm a Szélre és Kardra, hogy semmi hazugságot nem mondok a skytha barátokról.”... Ha a Szélre és Kardra esküszünk, ezt annyiban tesszük, amennyiben a szél (levegő) az élet oka, a kard pedig halált eszközöl.”

„...Tehát negyedik napja volt Dandamis és Amizok barátságának. Ekkor ellenség tört a skythák vidékére s mivel ezeknek a támadásról sejtelmük sem volt, mindnyájukat megfutamtotta s elfogta az ellenség, kivéve, akik gyorsan a folyam túlsópartjára úsztak. Akkor t. i. a skythák a Don folyó két partján táboroztak. Az ellenség kirabolta a skythák sátrait s feldúlták mindenüket. Ezért a skythák nagyon szomorkodtak.”

„Amizok mikor foglyul esett, kiáltozta barátja nevét, emlékeztette a serlegre és vérré. Mikor Dandamis ezt hallotta, tüstént visszaúszott az ellenséghez s visszakérte barátját. Az ellenség azonban nagy váltságot követelt. Dandamis ekkor így szólt: „Mindenemet, amim volt, elraboltátok; de ha képes vagyok szegénységemben valamit tenni, kész vagyok rá. Ha pedig akarjátok, tartsatok meg engem barátom helyett s úgy bánjatok velem, amint nektek kedves.” Az ellenség erre szemeit kérte váltságul. Dandamis azonnal odanyújtotta, hogy szúrják ki s mikor kiszúrták, átvette barátját s azzal együtt úszott vissza a folyón keresztül. Az ellenség azonban megrémült, mert meggondolta, hogy minő jellemű férfiak ellen kell majd a jövőben harcolnia.”

Nicolaus Damascenus feljegyzése szerint „a skytháknál évenként nyilvánosan bírálják meg az ifjakat és szüzeket és aki a legjobbnak ítéltetik, azt a szüzet veszi nőül, amelyiket akarja.”

Ammianus Marcellinus ezeket a magasztaló szavakat írja: „A skythák, ez az igen jámbor faj, hozzá szokott minden halandó dolgot megvetni.”

Herodotosnál olvassuk: „A skythák az istenek közül csupán ezeket imádják: mindenekelőtt Vestát (a házitűzhely istennőjét), azután Jupitert (a legfőbb istent) és Tellust (a földet), akit Jupiter feleségének hisznek. Ezek után Apollót (a világosság istenét), Vénus Urániát (az égi tisztaságú szerelem istennőjét) és Marsot (a harc istenét), meg Herculest, a küzdő férfit jelképező isten-hőst. Ezeket az (európai) skythák mindnyájan isteneknek tartják. De azok, akiket királyi skytháknak hívnak, Neptunusnak (a tenger istenének) is áldoznak.

Szoborképmások és oltárok, meg szentélyek készítését nem tartják szükségesnek, kivéve Marsot. Mars képmása a vaskard. Ennek hoznak évente mind barom, mind loáldozatot és inkább eme kardnak, mint a többi isteneknek.”

Procopius szerint a fehér-hunokat mint „becsületességükről és egyenes lelkűségükről híres férfiakat emlegették magasztalva.”

Menander szerint: az európai skythák, vagy másként a Fekete-tenger innenső partján lakó géták önmegtartóztatásukról voltak híresek, amiről a közülük származó Menander görög vígjátékíró világosan tanúskodik.

Cicero feltűnően magasztalja **Anacharsisnak**, a skytha filozófusnak „csodálatos bölcseségét”.

Plinius tanúsága szerint Anacharsis képmására ezt az emlékmondást szokták írni: *„Beszédben, evésben mértékletesek legyünk, szégyenletes dolgoktól tartózkodjunk.”*

Cassiánus, az egyházatyák iratainak híres összegyűjtője. **Aranyszájú Szent János** jeles tanítványa, skytha volt.

A skythák semmisítik meg a görögök baktriai uralmát és a skythák segítségével jut újból hatalomhoz az általuk benépesedett, úgynevezett párthus birodalom.

A párthusokra vonatkozó bizánci és görög források szerint a görögök által **Sesostris** néven ismert **II. Ramses** Fáraó (az Izraeliták sanyargatója), akinek a felesége khita, másképpen hykszosz királynak a leánya volt, az Ázsiában és Európában vezetett diadalmas hadjárata idején skytha földön 15.000 vitéz ifjút választott ki, akiket azután Perzsiába telepített át. A perzsák „skytháktól elpártoltaknak”, „párthusoknak” nevezték el őket. Ez a párthus nép. Ruházatuk, nyelvük, törvényeik némi módosulással a skythákéval volt egyező.

Justinus nyomán **Mátyás** király nagynevű történetírója, **Bonfinius** gyűjti csokorba a skytha erkölcs értékes voltát:

„A skythák nemzete harcedzett, megfélemezhetetlen, nem ismeri a fősვნყსéget és nagyravágyást, a legyőzöttektől semmit sem követelt a dicsőségen kívül. Tejjel és mézzel éltek. Az igazság náluk nem törvényekkel volt elfogadotva, hanem jellemükbe volt oltva. Nem volt nagyobb gonosztett náluk a lopásnál. Ezüst, arany után, - erkölcsüknel fogva – nem futottak. Egyébként igen mértékletesek és önmeztartóztatóak s természetlől fogva becsületesek voltak.”

Desericius neves magyar történetíró pedig a következőket írja:

„Az első-skytháktól, azoktól a vallásos lelkiületűektől és mocsoktalan jelleműektől az idegen vétkekkel való megfertőződés következtében távolodtak el időközben a skythák... addig a korig, amelyben a skythák a magyar név alatt váltak ismeretesekké. Akkor ugyanis, mikéntha a tüztől eltávolítjuk a vizet, magától visszatér eredeti hűvösségéhez, ép úgy tértek vissza ők is, a keresztényekkel való érintkezést kezdve gyakorolni, őseredeti erkölcsi romlatlanságukhoz.”

„Béla király (IV.) korában megtalálták a magyarokat a Volga torkolatán túl. A Kaspi tengeren túl keletszerte, tatárokkal keveredve tartózkodtak és a halál árnyékában ülnek.”

„Jegyezzünk fel valamit az utókor számára a skythák természetes tehetségéről is. Csak a nagyon idegen nem ismeri s tudja, hogy a mai magyarok, mint a skythák sarjadékai, igen tehetségesek.”

„A régi skythák természetes tehetségétől sem vonandó meg a legfényesebb dicséret. Haditaktikával győzték le Cyrust, Dariust, és Perosust. Szellemes képes példázatban, burkoltsággal játszották ki magát Dáriust, választékos és finom szavakban szóltak Nagy Sándorhoz.”

„Az eddig elmondottakból igenis azt látjuk, hogy a skytha jellem méltán hordozta az idők és korok során neki tulajdonított, igazságos’, becsületes’, ,hűséges’, ,igénytelenségig egyszerű’ jelzőt.”

Stephanus Károly XVII. századbéli neves történétíró **Priscus Rhetor**, **Jornandes** és más ókori írók alapján írta a skytha-hun Atiljáról magasztalólag: *„Bátor és eszes férfiú, kinek észjárása éles és körültekintő, lelki nagysága óriás, elgondolása mélységes.”*

Baronius, egy sok századdal ezelőtt élt, korának igen neves írója, így nyilatkozik a keresztény vallásra tért skytha-magyarokról: *„Krisztus igája alá kerülve, istenfélőkké, szelidekké, emberségesekké, jóindulatúakká, szerényekké és minden tekintetben szentéletűekké váltak és oly királyok emelkedtek ki közülük, kik a keresztény vallásnak ékességére és díszére váltak.”*

Barclaius a saját korában igen neves történétíró mondja rólunk, magyarokról: *„A magyar neméseknek (amint ez természetes is) szelleme magasztosabb, tekintete fennköltebb s gondolkodása nemes lelkűségre termett, taglejtése s fellépése nyájas méltóságra valló, okos tanácsban igen gazdagok.”*

Hatásosan szól a magyar nemzetről **II. Pius** pápa, a keresztény hit legfőbb papja: *„Miután a termékeny Pannoniát, Európa minden, a művelt életre szükséges dolgokkal ellátott e részét virágzó birodalom megalkotásával magáévá tette, az, aki a hitet rettentő kegyetlenséggel üldözte volt, végezetre őseink emlékezete szerint a hitünk pajzsa, vallásunk kőbástyája nevet érdemelte ki.”*